

3. ÜNİTE DEVAMI: MİLLİ BİR DESTAN : YA İSTİKLAL YA ÖLÜM !

DİRENİŞTEN DİRİLİŞE: SAKARYA'DAN BÜYÜK TAARRUZ'A (3. Ünite 5. Kazanım)

SAKARYA SAVAŞI (23 Ağustos-13 Eylül 1921):

23 Ağustos'ta başlayan 22 gün ve gece süren savaş Mustafa Kemal'in başarısı ile kazanıldı. Mustafa Kemal bu savaşta şu emri verdi: **“Hattı müdafaa yoktur, sathı müdafaa vardır. O satıh bütün vatandır. Vatanın her karış toprağı vatandaşın kanıyla ıslanmadıkça terk olunamaz.”**

Bu savaşla 1683 II. Viyana kuşatmasından beri devam eden Türk gerileyişi sona erdi.

BİLGİ NOTU: Savaşın kazanılmasında Mustafa Kemal'in askeri dehası ve **“topyekün savaş”** taktiğini kullanması etkili oldu.

Sakarya Savaşı'nın Sonuçları:

- Mustafa Kemal'e **“gazilik”** ünvanı ve **“mareşallik”** rütbesi verildi. (19 Eylül 1921)
- Azerbaycan, Ermenistan, Gürcistan ile Kars Antlaşması imzalandı. **Kars Antlaşması ile doğu sınırımız kesin olarak çizildi.** (13 Ekim 1921)
- Fransa ile Ankara Antlaşması imzalandı. (20 Ekim 1921) Buna göre ; Önemli bir **itilaf devleti olan Fransa TBMM'yi tanıdı.** Güney Cephesi kapandı. Birlikler Batı Cephesi'ne kaydırıldı. Hatay İskenderun hariç **Suriye sınırı** çizildi.

BİLGİ NOTU: Sakarya Zaferi'nin kazanılması sonucunda siyasi zaferler elde edilmiştir. Ankara ve Kars antlaşmalarının imzalanması dış politikamızı güçlendirmiştir.

BÜYÜK TAARRUZ (BAŞKOMUTANLIK MEYDAN) SAVAŞI (26-30 Ağustos 1922):

- Büyük Taarruz öncesi Mustafa Kemal'in başkomutanlık yetkisi süresiz uzatılmıştır.
- Mustafa Kemal'in **Büyük Taarruz için 1 yıl beklemesinin nedeni: Ordu'nun taarruza hazır olmaması ve taarruz için hazırlık yapılmasıdır.**
- Büyük Taarruz'un amacı:** düşmanı tamamen yurttan atmak.
- Başkomutan Mustafa Kemal 1 Eylül 1922'de **“Ordular! İlk hedefiniz Akdeniz'dir, ileri”** emrini vermiştir.

BİLGİ NOTU: Büyük Taarruz ile Kurtuluş Savaşı'nın askeri safhası sona erdi, siyasi safhası başladı.

Büyük Taarruz'un Sonuçları:

- Batı Anadolu düşmandan temizlendi.
- İtilaf Devletleri Türkiye'nin gücünü kabul etti.
- İtilaf Devletleri şartsız ateşkes çağrısında bulundu.
- Yunan işgali sona erdi.
- Askeri cephelerdeki savaş sona erdi, siyasi mücadeleler başladı.

MUDANYA ATEŞKES ANTLAŞMASI (11 EKİM 1922):

Katılan devletler: Türkiye, İngiltere, Fransa, İtalya.

Temsilcimiz: İsmet Paşa

BİLGİ NOTU: Yunanistan'ın katılmayıp onları İngiltere'nin temsil etmesi, Yunanlıların İngilizler tarafından desteklendiğinin açık kanıtıdır.

Mudanya Ateşkes Antlaşması'nın Sonuçları:

- **İstanbul, Doğu Trakya ve Boğazlar**, savaş yapılmadan kurtarılmıştır.
- Ateşkes Antlaşması, Kurtuluş Savaşının zaferle sonuçlandığını gösteren **ilk diplomatik ve siyasi belgedir**.
- **İtilaf devletlerinin İstanbul'un yönetimini TBMM'ye bırakması, Osmanlı Devleti'nin yok sayıldığını gösterir.**
- İtilaf Devletleri **Sevr'i gerçekleştiremeyeceklerini** kabul etmişlerdir.

TÜRKİYE’NİN TAPU SENEDİ: LOZAN ANTLAŞMASI 3. Ünite 6. Kazanım

LOZAN BARIŞ ANTLAŞMASI (24 Temmuz 1923):

Lozan görüşmelerinde Türk devletini Dışişleri Bakanı **İsmet Paşa** temsil etmiş, **kapitülasyonlar Ermeni Devleti ve Misakı Milli Sınırları** konusunda **taviz vermemiştir**.

SEVR ANTLAŞMASI VE LOZAN KARŞILAŞTIRILMASI

GÖRÜŞÜLEN KONULAR	SEVR ANTLAŞMASI	LOZAN ANTLAŞMASI
İSTANBUL	İstanbul, Osmanlı Devleti'nin başkenti olarak kalacaktır anlaşmaya uyulmazsa şehir Türklerin elinden alınacak.	İSTANBUL SÖZ KONUSU OLMADI.
BOĞAZLAR	Müttefik devletlerin gemileri boğazlardan serbestçe geçecek, Boğazlar uluslararası “Boğazlar Komisyonu” tarafından yönetilecektir.	Boğazlardan geçişleri başkanı Türk olan “ Uluslararası Boğazlar Komisyonu ” düzenleyecektir. Bu durum boğazlarda Türklerin egemenlik haklarını kısıtlamıştır.
DOĞUDAKİ DEVLETLER	Doğuda iki devlet kurulacaktır. (Ermenistan, Kürdistan)	Doğuda kurulması düşünülen iki yeni devlet Lozan'da yer almadı.
İŞGALLER	İzmir, Ege, Doğu Trakya, Yunanistan'a verilecekti. Antalya ve Konya İtalyanlara verilecek. Irak, Arabistan İngiltere'de kalacak, Adana, Sivas, Malatya, Suriye, Fransa ya verilecekti.	Türkiye Irak sınırı Türkiye ile İngiltere arasında yapılacak görüşmelere göre çizilecek
KAPİTÜLASYONLAR	Kapitülasyonlardan müttefik devletler yararlanacaktı.	Kapitülasyonlar kaldırıldı. (Böylece ekonomik siyasi ve hukuksal alanlardaki gelişmeleri engelleyen unsurlar ortadan kaldırıldı.)
ORDU	Türk ordusunun asker sayısı ve savaş teçhizatı sınırlandırılacaktır.	Ordu ile ilgili hiçbir sınırlama getirilmedi.
AZINLIKLAR	Gayrimüslimlere çok geniş haklar tanınacaktır.	Ülkede yaşayan gayrimüslimler Türk vatandaşı sayılacaktı. Böylece Avrupalıların iç işlerimize karışması önlenmiştir.

BİLGİ NOTU: Lozan'da **Irak sınırı (Musul sorunu), Suriye sınırı (Hatay sorunu)** çözülemeyen sorunlardandır. Yunanistan savaş tazminatı olarak **Karaağaç** kasabasını Türkiye'ye vermiştir.

Lozan Antlaşması'nın önemi:

- ▶ Kurtuluş Savaşı ile kazanılan askeri zaferler Lozan Antlaşması ile **siyasi zafere dönüşmüştür.**
- ▶ Yeni Türk devletinin bağımsızlığı **tüm dünyaya duyurulmuştur.**
- ▶ **Sevr geçersiz hale gelmiş, Irak sınır hariç Misakı Milli** büyük oranda gerçekleşmiştir.
- ▶ İtilaf Devletleri İstanbul'u boşaltmış, **böylece Atatürk'ün “Geldikleri gibi giderler.” sözü gerçekleşmiştir.**
- ▶ **Sevr Antlaşması** milletimize yaşama hakkı tanımayan antlaşmaydı. **Lozan devletlerin eşitliği prensibine göre imzalanmıştır.**

SANAT VE EDEBİYAT ESERLERİNDE MİLLÎ MÜCADELE (3. Ünite 7. Kazanım)

KURTULUŞ SAVAŞINI ANLATAN ESERLER

KİŞİ ADI	MESLEĞİ	ESERLERİ
Yakup Kadri Karaosmanoğlu	Yazar	Yaban romanı
Tarık Buğra	Yazar	Küçük Ağa romanı
Halide Edip Adıvar	Yazar	Ateşten Gömlek , Türk'ün Ateşle İmtihanı
Samim Kocagöz	Yazar	Doludizgin
Halil Dikmen	Ressam	Kurtuluş Savaşı ile ilgili resimler
İbrahim Çallı	Ressam	Kurtuluş Savaşı resimleri
Mehmet Akif Ersoy	Şair	İstiklal Marşı

4. ÜNİTE: ATATÜRKÇÜLÜK ve ÇAĞDAŞLAŞAN TÜRKİYE

ATATÜRK İLKELERİ (4. Ünite 1. Kazanım)

CUMHURİYETÇİLİK:

Cumhuriyetçilik: Cumhuriyeti benimseme, kabul etme, koruma ve yaşatmaya denir.

Cumhuriyetçilik ile İlgili Anahtar Kavramlar: Ulusal Egemenlik, Ulusal irade, Demokrasi, Milli Bağımsızlık, Çok Partili Yaşam, Seçme ve Seçilme Hakkı

Cumhuriyetin Kazandırdıkları:

- ▶ Toplumdaki ayrıcalıklar kaldırılarak vatandaşlar eşit katılma hakkı elde etti.
- ▶ Vatandaşlar kanun önünde eşit hale geldi, hakkını mahkemelerde aradı.
- ▶ Vatandaşların temel hak ve özgürlükleri güvence altına alındı, vatandaşlar fikrini söyleyerek huzurlu hayat sürme imkanı buldu.
- ▶ Gelişmemizin önündeki engeller kaldırılarak ülke ilerleme sağladı.

Cumhuriyetçilik ile İlgili İnkılaplar:

- TBMM'nin açılması
- Saltanatın kaldırılması
- Cumhuriyetin ilanı
- Çok partili hayata geçiş denemeleri
- Kadınlara verilen siyasi haklar

MİLLİYETÇİLİK:

Millet: Geçmişte bir arada yaşayan gelecekte de yaşama kararlılığı olan aynı vatan, dil, kültür ve duygu birliği olan topluluktur.

Milliyetçilik: Milleti sevmek, yüceltme ve bu uğurda çalışmaya denir.

Milliyetçilikle İlgili Anahtar Kavramlar: Milli Birlik ve Beraberlik, Milli Bağımsızlık, Millet Sevgisi, Vatan Sevgisi, Milli Tarih anlayışı, Yurtta Sulh Cihanda Sulh, Dil ve Kültür Birliği

Milliyetçiliğin Özellikleri:

- Atatürk'ün milliyetçilik anlayışına göre: **Kendini Türk kabul eden herkes Türk'tür.**
- Atatürk'ün milliyetçilik anlayışı, vatanın bütünlüğü, milletin bağımsızlığı, **Türk milletinin birlik ve beraberliğini amaçlar.**
- Atatürk milliyetçiliği, **toplumu birleştirici ve bütünleştiricidir.**
- Atatürk milliyetçiliği, **ırkçılığı reddeder.**
- Atatürk milliyetçiliği, **zümre, sınıf, mezhep ayrımı yapmaz.**
- Atatürk milliyetçiliği, **laik devlet anlayışını benimser.**

Milliyetçilik İle İlgili İnkılaplar:

- 🏛 Türk Tarih Kurumu'nun kurulması
- 🏛 Türk Dil Kurumu'nun kurulması
- 🏛 Kabotaj Kanunu
- 🏛 Kapitülasyonların kaldırılması
- 🏛 Misak-ı İktisadi kararları
- 🏛 Tevhidi Tedrisat Kanunu

HALKÇILIK:

Milletin çıkarına ve yararına, eşit olarak, devletin halka hizmet etmesine denir.

Halkçılık İle İlgili Anahtar Kelimeler: İnsan sevgisi, eşitlik, adalet, dayanışma, halk, eşit oy, sosyal devlet anlayışı.

Halkçılığın Özellikleri:

- 🏛 Cumhuriyetçilik ve milliyetçilik ilkelerinin doğal sonucudur.
- 🏛 Milli egemenliği esas alır.
- 🏛 Devlet, işlerini halkın yararına göre yapar.
- 🏛 **Herkes kanun önünde eşittir.**
- 🏛 Halkın ekonomik yönden rahat etmesi için devlet gerekli tedbirleri alır.

Halkçılıkla İlgili İnkılaplar:

- ➡ Soyadı Kanunu'nun kabulü
- ➡ Türk Medeni Kanunu'nun kabulü
- ➡ Aşar vergisinin kaldırılması
- ➡ Kılık kıyafet İnkılabı
- ➡ Tekke ve zaviyelerin kapatılması
- ➡ Millet mekteplerinin açılması

DEVLETÇİLİK

Ülkenin güçlü bir ekonomiye sahip olmasını gerçekleştirmek için izlenecek yol ve yöntemlerin belirlenmesine denir.

Devletçilik İle İlgili Anahtar Kavramlar:

Kamu İktisadi Teşebbüsleri (KİT), I. ve II. Kalkınma Planları, Devlet yatırımı, Ekonomi, Liberalizm, Karma Ekonomi, Özel Teşebbüs

Devletçilikle İlgili İnkılaplar:

- Sümerbank ve Etibank'ın kurulması
- Birinci ve İkinci beş yıllık kalkınma planı
- Maden Tetkik Arama Enstitüsü (MTA)' nün kurulması
- Devlet Demiryolları kurulması
- Merkez Bankası'nın kurulması
- İzmir İktisat Kongresi
- Teşvik i Sanayi Kanunu

Devletçiliğin Ekonomik Politika Kabul Edilmesinin Nedenleri:

Ekonomik Nedenler: Devletçilik, Türkiye'nin o zamanki şartlarından doğmuştur. Kişilerde para olmadığı için yatırımı devlet yapmıştır.

Siyasi Nedenler: Kurtuluş Savaşı'ndaki zorluklar ve ABD'de 1929'da yaşanan ekonomik bunalım sebebiyle devletçilik ilkesi 1931 yılında doğmuştur.

Sosyal-Kültürel Nedenler: Devlet toplumu sosyal ve kültürel alanda geliştirmek için okul, hastane, spor alanları yapar.

Liberalizm (Karma Ekonomi): Devletçilikte kişilerin yapamayacağı büyük işleri devletin yapması, küçük işçiler için destek, kredi gibi devletin aldığı önlemlerle özel sektörü teşvik etmesine denir.

LAİKLİK

Hukuk kurallarının dine değil, akla, bilime dayandırılması ve kişisel vicdan hürriyetinin sağlanmasıdır. Bir diğer tanıma göre: Din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılmasıdır.

Laiklikle İlgili Anahtar Kavramlar:

Akılcılık, Pozitif düşünce, Din ve vicdan özgürlüğü, Din ve devlet işlerinin ayrılması, Deney ve gözlem,

Laikliğin Özellikleri:

- Din ve vicdan hürriyeti, devlet tarafından güvence altına alınmıştır.
- Devlet dine göre değil, akla ve bilime göre yönetilir.
- Devlet her türlü inanca saygılıdır.
- Türk milletine yeni bir yaşam biçimi sunarak çağdaşlaşmanın yolunu açmıştır.

Laiklikle İlgili İnkılaplar:

- ◆ Saltanatın kaldırılması
- ◆ Halifeliğin kaldırılması
- ◆ Şeriyeye ve Evkaf Vekaletinin kaldırılması
- ◆ Tevhid-i Tedrisat Kanunu
- ◆ 1928 yılında “Devletin dini İslam'dır.” ilkesinin anayasadan çıkarılması
- ◆ 1937’de laiklik ilkesinin anayasaya girmesi
- ◆ Medreselerin kapatılması
- ◆ Tekke ve zaviyelerin kaldırılması
- ◆ Kılık kıyafet İnkılabı
- ◆ Türk Medeni Kanunu

İNKILAPÇILIK

Çağın gerisinde kalmama, ilerleme, iyiye, güzele ve doğruya ulaşma kararlılığıdır.

Atatürk'ün inkılapçılık anlayışı, zamana göre kalmış, toplumun ihtiyaçlarını karşılamayan kurumların ortadan kaldırılması ve yerine yeni kurumların kurulmasına dayanır.

Atatürk'ün İnkılapçılık ilkesi, Atatürkçü düşünce sistemine **dinamik yapı kazandırarak çağdaşlaşmayı sürekli hale getirmiştir.**

İnkılapçılık ile ilgili anahtar kavramlar: Yenileşme, yenilik, batılılaşma, çağdaşlaşma, muasır medeniyet, modernleşme, uygarlık.

İnkılapçılığın Özellikleri:

- ▶ İnkılapçılık Atatürk'ün **tüm yaptığı inkılapları kapsar.**
- ▶ İnkılapçılığın amacı: **Türk milletini çağdaş medeniyet seviyesinin üzerine çıkarmaktır.**
- ▶ İnkılapçılıkta **sürekli bir yenilik yapma ve ilerleme** vardır.
- ▶ Eskiye kurumların yerine **çağdaş, modern kurumlarının kurulması hedefi** vardır.

SİYASİ ALANDAKİ GELİŞMELER (4. Ünite 2. Kazanım)

SALTANATIN KALDIRILMASI (1 Kasım 1922):

Saltanat: Ülkeyi yönetme hakkının bir hanedanın elinde olması ve bu yetkinin hanedan üyeleri arasında kullanılmasıdır.

Saltanatın kaldırılma gerekçesi: Lozan'da toplanacak barış konferansı'na İstanbul ve Ankara hükümetlerinin birlikte çağırılması.

1 Kasım 1922'de halifelik ve saltanat birbirinden ayrıldı. Saltanat kaldırıldı.

Saltanatın Kaldırılmasının Sonuçları:

- ✚ Egemenliğin Türk milleti adına **TBMM tarafından kullanılacağı** ortaya konmuştur.
- ✚ TBMM hükümeti yönetimi **tek başına** ele geçirmiştir.
- ✚ İtilaf devletlerinin Lozan'da Türk tarafını **birbirine düşürme planları** engellenmiştir.
- ✚ **Saltanat ve halifeliğin ayrılmasıyla** halifelik siyasi gücünü kaybetmiştir. **Böylece Türkiye devletinin laikleşmesi yolunda önemli bir adım atılmıştır.**
- ✚ Osmanlı Devleti **resmen** sona ermiştir.

ANKARA'NIN BAŞKENT OLMASI (13 Ekim 1923):

Nedenleri:

- ✳ 27 Aralık 1919'dan itibaren temsil heyetinin milli mücadeleyi yönettiği merkez olması
- ✳ TBMM'nin Ankara'da açılması ve Kurtuluş Savaşı ile ilgili kararların Ankara'da alınması
- ✳ Türkiye'nin ortasında olması, askeri ve siyasi yönden güvenli konumda olması
- ✳ Atatürk'ün tarih bilgisine göre şehrin cumhuriyetin merkezi olarak görmesi

CUMHURİYETİN İLANI (29 Ekim 1923)

Sebepleri:

- ✓ Mustafa Kemal'in egemenliğe cumhuriyete inanan bir lider olması
- ✓ Cumhuriyet rejiminin çağdaş toplum oluşturmaya imkan sağlaması
- ✓ Fethi Bey hükümetinin istifa etmesinin üzerine yeni hükümet kurulamaması, yönetim boşluğu olması

Sonuçları:

- ➡ Yeni Türk **devletinin yönetim** şekli belirlendi. **(Cumhuriyet)**
- ➡ Mustafa Kemal'in oybirliğiyle cumhurbaşkanı seçilmesi ile **devlet başkanı sorunu** çözümlendi. **(Cumhurbaşkanı)**
- ➡ Hükümet bunalımının yaşanmasını engelleyecek **kabine sistemine** geçilmiştir.

BİLGİ NOTU: Cumhuriyetin ilanından sonra ilk cumhurbaşkanı Mustafa Kemal; ilk başbakanı İsmet İnönü; İlk TBMM Başkanı Fethi Okyar olmuştur.

BİLGİ NOTU: Mustafa Kemal milli mücadelenin devam ettiği dönemde rejim sorunu yaşanmaması için koşullar oluşmadığından devletin yönetim biçimini açıklamayı sonraya bırakmıştır.

Demokrasi: Vatandaşların geniş haklara sahip olduğu, devlet yönetimine eşit olarak katılabildiği, görevli ve siyasi liderlerin seçimle belirlendiği, hukuk kurallarına bağlı siyasi sistemdir.

Cumhuriyet: Egemenliğin millete ait olduğu, hakkını seçtiği milletvekilleri aracılığıyla kullandığı, yönetim şeklidir.

Kabine Sistemi: Cumhurbaşkanının başbakanı atadığı, başbakanın da bakanları seçerek güven oyu aldığı sistemdir. Bundan önce meclis hükümeti sistemi uygulanmıştır, bu sistemde meclis başkanı hükümetin de başkanıdır.

HALİFELİĞİN KALDIRILMASI (3 Mart 1924)

Halifeliğin Kaldırılmasının Sonuçları:

- ◆ **Laik devlet** düzeninin kurulmasında **en önemli adım** atılmıştır.
- ◆ Çağdaşlaşma ve modernleşme ile ilgili inkılaplar hızlanmıştır.
- ◆ Eskiye dönüş sona ermiş, ulusal egemenlik anlayışı pekişmiştir.
- ◆ Akıl ve bilim öncülüğünde toplum ve devlet düzeni oluşturma imkanı artmıştır.

1924 ANAYASASI (20 Nisan 1924)

En uzun süren anayasadır. Atatürk'ün yaptığı tüm inkılaplar bu anayasada yer almıştır. **1928 yılında** “devletin dini **İslam'dır.**” ibaresi anayasadan çıkarılmış, **1937’de laiklik ilkesi** anayasaya girmiştir.

1924 Anayasası’nın Bazı Maddeleri:

- ➡ Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir.
- ➡ Türkiye Devleti’nin dini İslam’dır. Resmî dili Türkçedir. Başkenti Ankara’dır.
- ➡ Hâkimiyet kayıtsız ve şartsız milletindir.
- ➡ Seçimler dört yılda bir yapılır. On sekiz yaşını tamamlayan her erkek oy kullanma hakkına sahiptir.
- ➡ Otuz yaşını doldurmuş her erkek milletvekili aday olma hakkına sahiptir.
- ➡ Türkiye halkına, din ve ırk farkı olmaksızın, vatandaşlık itibariyle “Türk” ifadesi kullanılır.
- ➡ Türk hür doğar, hür yaşar. Hürriyet, başkasına zararı olmayacak her türlü tasarrufta bulunmaktır.

HUKUK ALANINDAKİ GELİŞMELER (4. Ünite 3. Kazanım)

TÜRK MEDENİ KANUNU: (17 Şubat 1926)

Osmanlı'da 1926 yılına kadar kullanılan **Mecelle** artık ihtiyaçları karşılamadığı için Türk toplumuna uygun **İsviçre Medeni Kanunu** alındı.

Medeni Kanunun Sonuçları:

- ➡ Çok eşle evlilik yasaklandı.
- ➡ Resmi nikah zorunluluğu getirildi.
- ➡ Miras ve şahitlikte kadın erkek eşitliği sağlandı.
- ➡ Kadına da mülkiyet ve boşanma hakkı tanındı.

BİLGİ NOTU: Medeni Kanunla kadınlara **siyasi hak verilmemiştir.**

TEVHİDİ TEDRİSAT KANUNU (EĞİTİM-ÖĞRETİM BİRLİĞİ): (3 Mart 1924)

- ❖ Tevhidi Tedrisat kanunu ile tüm okullar MEB'e bağlanarak eğitim öğretimde birlik sağlandı.
- ❖ Medreseler kapatılarak kültür birliği sağlandı.
- ❖ Kız-erkek aynı sınıfta okuyarak karma eğitime geçildi.
- ❖ Okul sayısı artırıldı ve okur-yazar oranı arttı.
- ❖ İlköğretim zorunlu hale getirilerek ücretsiz eğitim sağlandı.

HARF İNKILABI:(1 Kasım 1928)

Harf İnkılabının Sebepleri:

- ✿ Arap alfabesinin halk tarafından öğrenilmesi ve anlaşılmasının zor olması
- ✿ Eğitim ve kültür alanındaki çalışmaların gelişmesinde dilin önemli etkisinin olması
- ✿ Türkçenin zengin bir bilim haline getirilmek istenmesi

Harf inkılabının Sonuçları:

- Okuma yazma oranı ve basılan kitap sayısı artmıştır.
- Kültürel gelişmelere, ortak bir konuşma dilinin oluşmasına kültür ve dilin gelişmesine katkı sağlamıştır.

BİLGİ NOTU: 1 Kasım 1928'de kabul edilen kanunla Arap harfleri yerine Latin alfabesi kabul edildi. 24 Kasım 1928 tarihinde Mustafa Kemal'e “**başöğretmenlik**” ünvanı verildi ve **24 Kasım** her yıl **Öğretmenler Günü** olarak kutlanmaktadır.

MİLLET MEKTEPLERİNİN AÇILMASI: (1 Ocak 1929)

Yeni harfleri öğretmek ve okuryazar oranını artırmak amacıyla millet mektepleri açıldı.

16-45 yaş arası vatandaşlara kurslar düzenlendi. Yeni harfler bir yıl içinde Türk halkı tarafından benimsendi.

TARİH ALANINDA ÇALIŞMALAR (TÜRK TARİH KURUMU) (12 Nisan 1931)

---- 1930'da “Türk Tarih Heyeti” oluşturulmuş, bu heyet kitapları Türkçeye çevirmiş, Türk tarihini bilimsel bir şekilde incelenmiştir. Sonuçta “**Türk Tarihinin Anahatları**” ve okullar için dört ciltlik “**Tarih Kitabı**” hazırlanmıştır.

---- 15 Nisan 1931'de “**Türk Tarih Tetkik Cemiyeti**” kurulmuştur. Bu kurum **Türk milletinin tarihe, uygarlığa katkıları üzerinde çalışmaya** başlamıştır. 1935'te cemiyetin ismi “Türk Tarih Kurumu” yapılmıştır.

---- Ankara'da üniversitelerin bilimsel çalışması için “**Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi**” kurulmuştur.

DİL ALANINDAKİ ÇALIŞMALAR (TÜRK DİL KURUMU) (12 Temmuz 1932)

---- 2 Temmuz 1932'de “Türk Dili Tetkik Cemiyeti” (Türk Dil Kurumu) kurulmuştur.

---- 1934'te “İkinci Dil Kurultayı'nda” yabancı kelimeler atılarak dilimiz sadeleştirilmiştir.

---- 1936-1937'de Arapça Geometri terimlerini yerine Türkçe terimlerinin kullanıldığı “Geometri Kılavuzu” adlı kitap yazmıştır.

Atatürk 1938'de hazırladığı vasiyetnamede Türk Dil Kurumu ve Türk Tarih Kurumu'na Türkiye İş Bankası hisselerinden eşit pay ayırmıştır.

ÇAĞDAŞ ÜNİVERSİTE YOLUNDA (ÜNİVERSİTE REFORMU) (1 Ağustos 1933)

Osmanlı'dan kalan dönemin tek üniversitesi “**darülfünun**” idi. Bu kurumun reforma ihtiyacı vardı. Bu reform için **İsviçreli bilim adamı Malche** görevlendirildi. Darülfünun için rapor hazırlattı. Bu raporda:

- ✿ Bilimsel araştırmalara ve yabancı dil eğitimine ağırlık verilmeli
- ✿ Öğretim üyelerinin bilimsel seviyeleri yükseltilmeli
- ✿ Spor tesisleri, pansiyon ve yemekhaneler yapılmalı
- ✿ Eğitim faaliyetlerini desteklemek için kongreler ve konferanslar düzenlenmeli

Üniversite reformunun amacı; araştıran, sorgulayan, tahlil eden, değerlendiren ve bilimsel değerleri rehber edinen bir üniversite oluşturmaktır. Bu amaçla 18 Kasım 1933'te **İstanbul Üniversitesi** kuruldu. Üniversite, **milliyetçilik ve inkılapçılık** esaslarına göre eğitim verdi.

Yurt dışından öğretim üyeleri getirtilerek dersler verdirilmiş, derslerde deney, gözlem ve uygulamalara yer verilmiştir.

SANAT VE SPOR ALANINDAKİ ÇALIŞMALAR:

- ◆ 1 Kasım 1924 yılında **müzik öğretmeni ve sanatçı yetiştirmek için Ankara Musiki Muallim Mektebi** açıldı.
- ◆ Ressamların yaptığı resimler “**Türk İnkılap Sergisi**” adıyla sergilendi.
- ◆ 1937'de “**Resim ve Heykel Müzesi**” açıldı.
- ◆ Türk sporunun ilk resmi kuruluşu “**Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı**” kuruldu.
- ◆ **Spor öğreticisi yetiştirmek için “Çapa Muallim Mektebinde kurs açıldı.**
- ◆ Türk sporcular **ilk kez 1924 yılında Paris Olimpiyatlarına** katılmışlar, dünya sporcuları ile yarışmış, dünya sporunu tanımışlardır.
- ◆

TOPLUMSAL ALANDAKİ GELİŞMELER (4. Ünite 5. Kazanım)

ŞAPKA VE KIYAFET İNKILABI: (25 Kasım 1925)

Osmanlı'da kılık kıyafette birlik yoktu. Mustafa Kemal çağdaş toplumların kıyafetinin giyilmesini istiyordu. Fes yerine şapka, giyilmesine istiyordu. Şapkayı tanıtmak için **Kastamonu'ya** seyahate çıktı. 25 Kasım 1925'te “Şapka Giyilmesi Kanunu” kabul edildi. **Böylece kıyafette yapılan değişiklikle Türk toplumunu çağdaş bir görüntüye kavuşturdu ve giyim kuşamda birlik sağlandı.**

TEKKE VE ZAVİYELERİN KAPATILMASI: (30 Kasım 1925)

Tekke: Tarikatların ibadet yapıp toplantı yaptığı yere tekke denir.

Zaviye: Tekkeden küçük ibadet yerlerine zaviye denir.

Osmanlı'nın son döneminde asıl amacından uzaklaşmıştı, işsiz güçsüzlerin toplandığı, fal ve büyü bakılan yerlere dönüşmüştü. Halkın dini duyguları istismar edildi. Bu sebeple tekkeler kapatıldı.

Kanunla birlikte şeyh, derviş, baba, mürit, dede gibi ünvanların kullanılması yasaklandı. **Böylece hem toplumsal alanda laiklik, hem de insanlar arasında birlik, beraberlik düşüncesi güçlendi.**

ULUSLARARASI TAKVİM SAAT RAKAM VE ÖLÇÜLERDE YENİLİK:

Osmanlı'da kullanılan takvim, saat ve rakamlar farklıydı. Hatta bazı ölçü ve tartı birimleri ülke içinde dahi farklıydı.

Yeni kurulan Türk devletinin **diğer devletlerle uluslararası ilişkilerini kolaylaştırmak ve toplumda ikiliğe neden olan bu durumu düzenlemek için** 1 Ocak 1926 tarihindeki kanunla hicri ve rumi takvim kaldırılarak **miladi takvim** kabul edildi. Alaturka saat yerine **uluslararası saat** uygulanmaya başladı.

20 Mayıs 1928’de kabul edilen yasa ile **uluslararası rakamlar** kullanmaya başlandı.

26 Mart 1931’deki ölçü kanunu ile arşın, okka, endaze gibi bölgeden bölgeye değişen birimler yerine **ağırlık ölçüsü olarak kilogram; uzunluk birimi olarak metre** kabul edildi.

Tüm bu değişikliklerle uluslararası ilişkiler düzenlendi ve ülkede birlik sağlandı.

SOYADI KANUNU: (21 Haziran 1934)

Kişilerin 1934 yılına kadar soyadı yoktu, baba adı, doğum yeri ve lakabına göre tanınırdı. Bu durum asker alma, okul, tapu, vergi gibi işlerde karışıklığa sebep oluyordu. **Amaç: Toplumsal karışıklığını gidermek, çağdaş topluma ulaşmak, Türk milletine milli kimlik ve milli benlik kazandırmaktı.**

21 Haziran 1934’te soyadı kanunu ile her vatandaşa bir soyadı verildi. Soyadları Türkçe olacak ve ahlaka aykırı olmayacaktı.

24 Kasım 1934’te Mustafa Kemal’e TBMM tarafından **“Atatürk”** soyadı verildi.

1934’te çıkarılan kanunla “hacı, hafız, hoca, molla, efendi, paşa “gibi toplumda ayrıcalık ve zümre belirten ünvanlar kaldırıldı.

TÜRK KADININA VERİLEN SİYASİ HAKLAR:

- ➡ 18 Nisan 1935’te İstanbul’da milletlerarası ilk kadın kongresi yapılmıştır.
- ➡ Fransa’da 1946, İtalya’da 1948, Japonya’da 1950, İsviçre 1971’de kadınlara haklar verilmiştir.
- ➡ **Türk kadını siyasal haklarını birçok Avrupa ve dünya ülkesinden önce elde etmiştir.**

SİYASİ HAKLAR:

3 Nisan 1930	→	Belediye seçimlerine katılma hakkı
26 Ekim 1933	→	Muhtar ve seçme ve seçilme hakkı
5 Aralık 1934	→	Vekil (milletvekilliği) seçme ve seçilme hakkı

EKONOMİ ALANINDAKİ GELİŞMELER (4. Ünite 6. Kazanım)

İZMİR İKTİSAT KONGRESİ (17 Şubat-4 Mart 1923):

Toplanma amacı: Ekonomik bağımsızlığı ve kalkınmayı gerçekleştirmek ulusal bir ekonomi kurmak.

Katılan kişiler: İşçi, çiftçi, tüccar, sanayici, toplam 1135 kişi.

Kongre sonucu: Misak-ı İktisadi (ekonomi andı) belgesi kabul edildi.

Kongrede Alınan Kararlar:

- Hammaddesi yurt içinden temin edilen sanayi dalları kurulmalıdır.
- El işçiliğinden fabrika ve büyük işletmeye geçilmelidir.
- Özel sektörün gerçekleştiremeyeceği yatırımları devlet gerçekleştirecek.
- İşletmelere kredi sağlayacak bankalar kurulacak.
- Sanayi teşvik edilecek.
- Yerli malı kullanılması ve tasarruf özendirilecek.

TARIM ALANINDAKİ ÇALIŞMALAR:

Atatürk Orman Çiftliği: Kuruluş amaçları şunlardır:

- Örnek çiftlik kurarak tarımı geliştirmek
- Bitkileri yetiştirip çiftçilere örnek olarak göstermek
- Ziraat konusunda uygulamalı eğitim yapmak
- Ziraat Okulu öğrencilerinin bir yıl staj yapmalarını sağlamak
- Ankara halkı için eğlenme ve dinlenme alanı oluşturmak

Çiftçilere Kredi Verilmesi: 1923 yılında çiftçilere destek amacıyla kredi verildi.

Aşar Vergisinin Kaldırılması: Tarımsal ürünlerdeki yüzde 10 üzerinden alınan **aşar vergisi 1925 yılında kaldırılarak çiftçinin sırtındaki ağır yük kaldırıldı.**

Toprak Mülkiyeti: 1926'da Medeni Kanunda köylüye toprak mülkiyeti hakkı tanındı.

SANAYİ VE TİCARET ALANINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR

Bir ülke ekonomisinin belkemiği sanayidir. Sanayi alanında da dışa bağımlılığı azaltıp yerli sanayiye kurmak için adımlar atıldı. Öncelikle temel tüketim malzemelerinin üretileceği sanayi kuruluşlarına ihtiyaç vardı. Halkın elinde yeterli sermaye birikimi yoktu.

1924'te Türkiye **İş Bankası** kuruldu. 1927'de **Teşvik-i Sanayi Kanunu** çıkartılarak girişimciye kredi ve vergi kolaylığı sağlandı. Tüccar ve sanayicinin sermaye ihtiyacını karşılamak için **Sanayi ve Maadin Bankası, Sümerbank ve Etibank** gibi bankalar kuruldu.

1933'te hazırlanan

"I. Beş Yıllık Sanayi Planı" ile özel sektörün yapamadığı yatırımların devlet eliyle yapılması planlandı. Bu plan, ilk modern sanayileşme programıydı.

Yer altı zenginliklerimizin tespiti ve işletilebilmesi için **Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü** kuruldu. Yabancıların elinde bulunan bazı işletmeler satın alınarak millileştirildi.

DENİZCİLİK ALANINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR (KABOTAJ KANUNU): (1 Temmuz 1926)

Kabotaj: Bir ülkenin denizlerinde yolculuk ve yük taşıma hakkının sadece o ülke vatandaşlarına ait olmasıdır.

Ülkemizde ticaret Cumhuriyet öncesinde gayrimüslimlerin elindeydi, cumhuriyetin ilanıyla Türklerin ticarete etkin olması için 1 Temmuz 1926'da **"Kabotaj Kanunu"** çıkarıldı. **Böylece Türk karasularında Türk vatandaşı ve Türk bayrağı taşıyan gemiler ticaret hakkını elde etti.**

1 Temmuz her yıl ülkemizde **"Denizcilik Bayramı"** olarak kutlanır.

SAĞLIK ALANINDAKİ GELİŞMELER (4. Ünite 7. Kazanım)

SAĞLIK ALANINDAKİ ÇALIŞMALAR:

Refik Saydam Hıfzıssıhha Enstitüsü'nün kurulması (1928): Koruyucu sağlık hizmetleri için kuduz, çiçek aşılı ve serum üretilerek ülke ihtiyacı karşılandı.

Veremle Savaş: Veremi önlemek için **İzmir Verem Savaş Cemiyeti** kuruldu. 1924'te İstanbul'da verem hastalığının tedavisi için **"Sanatoryum"** kuruldu. 1925'te İzmir'de ilk **dispanser** açıldı. 1930'da **Umumi Hıfzıssıhha Kanunu** çıkarıldı.

Koruyucu Sağlık: 1920'de çocuk ölümlerini önlemek için aşı kampanyaları düzenlendi.

Numune Hastaneleri: Büyük şehirlere büyük hastaneler açıldı.

Kızılay Cemiyeti: 1935'te **"Hilal-i Ahmer"** adıyla kurulan **Kızılay**, aşılama ve kan bağıışı ihtiyacını karşıladı.

İLELEBET CUMHURİYET (4. Ünite 8. Kazanım)

NUTUK:

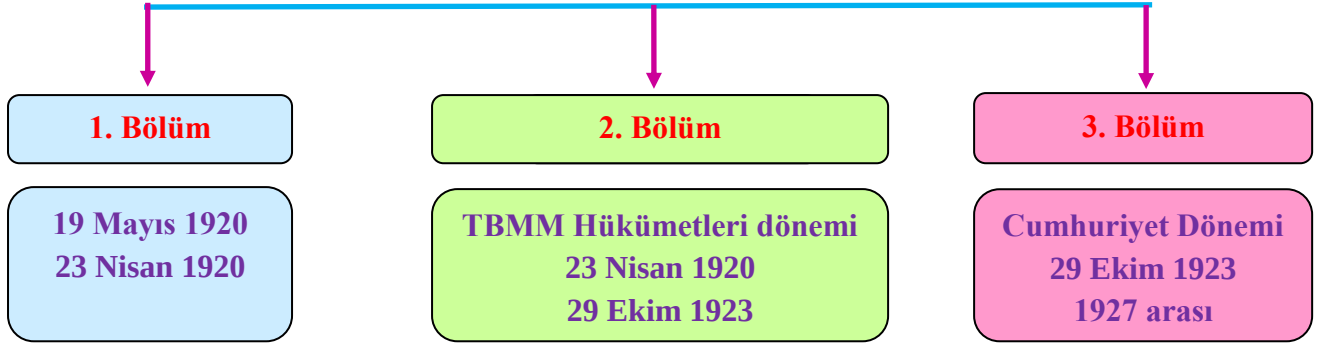
Mustafa Kemal 15 Ekim 1927'de TBMM büyük salonunda CHP üyelerine 6 gün süren bir konuşma yapmıştır.

1919-1927 yılları arasındaki gelişmeleri anlatmıştır. Bu konuşmadan sonra **Nutuk, Büyük Nutuk, Söylev** adıyla basılmıştır.

Bu eser Osmanlı'nın son dönemi, Milli Mücadele ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunu anlatan olaylar birinci ağızdan aktarılmıştır.

Nutuk 1919 senesi Mayıs ayının 19. günü Samsun'a çıktım cümlesi ile başlar. Gençliğe Hitabe ile sona erer.

Nutuk'un Bölümleri

Nutuk niçin yazıldı?

Türk gençlerine yol göstermek, milli varlığımızın geçmişine ve geleceğine ışık tutmak için yazılmıştır.

Olayları belgelere dayandırarak Türk milletinin var olma mücadelesini, **herkes birinci ağızdan örnek alsın diye yazılmıştır.**

ONUNCU YIL NUTKU

1933 yılında Cumhuriyet Bayramında TBMM önünde halka hitap ettiği konuşmaya Onuncu Yıl Nutku denir.

Atatürk'ün amacı: Ülkemizi çağdaş medeniyet seviyesinin üstüne çıkarmaktır.

Onuncu Yıl Nutku'nda Türk milletinin özelliklerinden, başarılarından bahsetmiştir. Türk milletinin başarı ve gayretlerinin daha sonra da devam edeceğini belirtmiştir.

ATATÜRK'ÜN GENÇLİĞE HITABESİ

Atatürk "Nutuk" adlı eserini "Gençliğe Hitabe" ile bitirmiştir. Atatürk bu bölümde, Millî Mücadele'nin başladığı günlerdeki genel durumu anlatmış ve benzer bir durum karşısında Türk gençlerinin takip etmesi gereken yolu göstermiştir.

ATATÜRK İLKE VE İNKILAPLARININ TEMEL ESASLARI (4. Ünite 9. Kazanım)

ATATÜRKÇÜLÜĞÜN AMAÇLARI:

- ✎ Milli kültürümüzü en kısa sürede çağdaş **uygarlık seviyesinin üstüne çıkarmak**
- ✎ Türk milletinin bağımsız, millet egemenliğine dayalı, demokratik ve laik kurallar içinde **mutlu bir yaşam sürmesini sağlamak**
- ✎ Sosyal ve siyasal kurumlara sahip **modern bir devlet kurmak**
- ✎ Türk toplumunu her alanda **dünyadaki en ileri toplumlar arasına katmak**
- ✎ **Milli birlik ve beraberliğin** sürdürülmesini sağlamak
- ✎ **Kişi hak ve özgürlüklerini** korumak, **yurtta ve dünyada barışı sağlamak**

ATATÜRK İLKELERİNİN AMAÇLARI:

Çağdaşlaşma: Türk milletini çağdaş uygarlık seviyesinin üzerine çıkarma.

Milli kültürümüzü geliştirmek: Milli kültürümüzü geliştirmek ve yükseltmek için çaba harcamak.

ATATÜRK İLKELERİNİN ORTAK ÖZELLİKLERİ:

- ☀ Kaynağı milli kültürdür.
- ☀ Taklitçi değildir, kabul edilmesinde dış baskı ve zorlama yoktur.
- ☀ Evrensel ve barışçıdır.
- ☀ Türk milletinin ihtiyaçlarından doğmuştur.
- ☀ Hak ve hürriyetleri koruyucudur.
- ☀ Akılcı ve bilimseldir.
- ☀ Birbiriyle uyumlu, birbirini tamamlayıcıdır.
- ☀ Uygulamaya da yansımıştır.
- ☀ Laik düşünce ve hukuka dayanır.
- ☀ Milli egemenlik ve bağımsızlık temeline dayanır.

ATATÜRK İLKE VE İNKILAPLARINI OLUŞTURAN TEMEL ESASLAR:

- Milli tarih bilinci ve Milli Dil
- Bağımsızlık ve özgürlük
- Vatan ve millet sevgisi
- Türk milletini çağdaş uygarlık seviyesinin üzerine çıkarma hedefi
- Egemenliğin millete ait olması
- Milli birlik beraberlik, ülke bütünlüğü

ATATÜRK İLKE VE İNKILAPLARI İLE İLGİLİ KİŞİSEL SORUMLULUKLARIMIZ:

- ➡ Atatürk 1935 yılında İstanbul'da Uluslararası Kadın Kongresini toplamıştır.
- ➡ Atatürk eserlerini ve geleceğe yönelik ideallerini **“Türk gençliğine”** emanet etmiştir.
- ➡ Gençliğe hitabede Türk İstiklal ve Cumhuriyeti'ni koruma görevini gençlere vermiştir.
- ➡ **“Ey Türk istikbalinin evladı”** sözü ile sadece günümüzdeki gençlere değil, gelecekteki gençlere de seslenmiştir.
- ➡

5. ÜNİTE: DEMOKRATİKLEŞME ÇABALARI

DEMOKRATİKLEŞME YOLUNDA ATILAN ADIMLAR (5. Ünite 1. Kazanım)

GÜÇLÜ DEMOKRASİ, GÜÇLÜ DEVLET

Demokrasi ve demokratik yaşam biçiminin insanlara kazandırdıkları:

- ☀ Demokrasilerde insanlar düşündüklerini ifade etmesi, inançlarının gereğini yerine getirmesinde hür olması ve demokrasinin farklı düşünenleri himaye etmesi
- ☀ Kişinin serbestçe düşünebilmesi, düşündüklerini ifade edebilmesi
- ☀ İnsanların düşüncelerini sivil toplum örgütü kurarak yansıtabilmesi ve Cumhuriyet yönetiminin farklı düşünceleri kendini geliştirme imkânı sunması
- ☀ Siyasi partilerin çoğulculuk ilkesi gereği her birinin genellikle farklı bir düşünceyi temsil etmesi

Demokratikleşmeye ve Millî İradeyi Hâkim Kılmaya Yönelik Atılan Adımlar

TBMM
açıldı.

Saltanat
kaldırıldı.

Cumhuriyet
ilan edildi.

Halifelik
kaldırıldı.

Çok partili
siyasi
hayata geçiş

ÇOK PARTİLİ HAYATA GEÇİŞ DENEMELERİ KURULAN PARTİLER

1- Cumhuriyet Halk Fırkası: (9 Eylül 1923)

Temeli Sivas kongresinde oluşturulan Anadolu ve Rumeli müdafaa-i Hukuk Cemiyetine dayanan Halk Fırkası'nı 9 Eylül 1923'te Mustafa Kemal kurdu.

Cumhuriyetin ilanından sonra **Cumhuriyet Halk Fırkası** adını aldı. 1950 yılına kadar ülkeyi yönetmiştir. **Cumhuriyet tarihinin ilk siyasi partisidir.**

2- Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası: (17 Kasım 1924-3 Haziran 1925)

Kazım Karabekir, Rauf Orbay, Ali Fuat Cebesoy, Refet Bele ve Adnan Adıvar tarafından kurulmuştur. **Başkanı Kazım Karabekir'dir.** Eğitimde milliliği, **ekonomide liberalizmi** savunmaktadır. **Ülkemizin ilk muhalefet partisidir.**

Parti programında **“dini inanç ve esaslara saygılıdır.”** ifadesinin vurgulanması inkılap karşıtlarının partide yer almasına neden oldu. Parti faaliyetleri ve bazı üyelerin **“Şeyh Sait İsyanı”** ile ilgili oldukları tespit edilince 3 Haziran 1925'te parti kapatıldı. **Böylece çok partili hayata geçiş denemesinin ilki başarısız oldu.**

3- Serbest Cumhuriyet Fırkası: (12 Ağustos 1930-17 Kasım 1930)

Dünyadaki ekonomik bunalımın ülkemizi de etkilemesi üzerine Atatürk'ün teklifi ile Paris Büyükelçisi **Fethi Okyar** tarafından kuruldu.

Cumhuriyet ve inkılap karşıtlarının partinin kuruluş amaçlarından saptığını gören Fethi Okyar kendi isteğiyle partiyi kapattı.

Çok partili hayata geçiş için iki kez deneme yapılmış, ikisi de başarısız olmuştur. Bu durum toplumun henüz çok partili hayata geçiş için hazır olmadığını gösterir.

MUSTAFA KEMAL'E SUİKAST GİRİŞİMİ (15 Haziran 1926) (5. Ünite 2. Kazanım)

Yapılan inkılaplar yeni rejim ve Mustafa Kemal'den rahatsız olanlar Mustafa Kemal'i ortadan kaldırmak için suikast girişiminde bulundular.

İzmir gezisinde suikast düzenlemek istediler. İzmir'e bir gün geç gelince plan ortaya çıktı. Suikastçılar yakalanarak İstiklal Mahkemelerinde yargılandı.

Olay duyulunca tüm ülkede mitingler düzenlendi. Halk Mustafa Kemal ve inkılaplara sahip çıktı.

Mustafa Kemal suikasti öğrenince **“Benim naçiz vücudum elbet bir gün toprak olacaktır. Ancak Türkiye Cumhuriyeti ilelebet payidar kalacaktır.”** demiştir.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NE YÖNELİK TEHDİTLER (5. Ünite 3. Kazanım)

ŞEYH SAİT İSYANI: (13 ŞUBAT 1925)

Lozan'da Musul sorununun çözümü sonraya bırakılmıştı. **İngiltere Musul petrol bölgesi olduğu için vermek istemiyordu.** Musul meselesi görüşülürken içte rejim düşmanları, dışta İngiltere'nin desteği ile **Şeyh Sait İsyanı** çıktı. “Din elden gidiyor.” diyerek ayaklanma yapıldı.

Ayaklanmaları bastırmak için **“Tahrir-i Sükun” (Huzur ve güvenliği sağlama) Kanunu** çıkarıldı. Ayaklanma bastırılarak elebaşları **“İstiklal Mahkemeleri”**nde yargılandı.

İsyanın Sonuçları:

- Cumhuriyet rejimine karşı ilk büyük tehlike önlendi.
- Ordu bu sorunla uğraştığı için Musul sorunu İngilizlerin istediği gibi sonuçlandı.
- Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası kapatıldı.

BİLGİ NOTU: Şeyh Sait İsyanı tüm ülkeye yayılmaya çalışılmış, Türk inkılabına karşı yapılmış bir harekettir. **Amaç: Cumhuriyeti yıkıp saltanat ve hilafeti geri getirmektir.**

MENEMEN (KUBİLAY) OLAYI: (23 Aralık 1930)

Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın kapatılmasından sonra Derviş Mehmet ve yandaşları İzmir'in Menemen kasabasında İsyan başlattılar.

İsyanı bastırmaya çalışan Asteğmen Kubilay'ı şehit ettiler. Askeri birlikleri isyanı bastırdılar. İsyanı karışanlar askeri mahkemede yargılandı.

Mustafa Kemal bu olayın Cumhuriyeti yıkmaya yönelik olduğunu belirtti. Türk milleti isyana tepki göstererek yurdun çeşitli yerlerinde protesto mitingleri düzenlemiştir.

15 TEMMUZ DARBE GİRİŞİMİ

Türkiye Cumhuriyeti kurulduğu günden beri birçok tehlikeye maruz kalmıştır. Bu tehlikelerden biri de 15 Temmuz hain darbe girişimidir. Birlik ve beraberlik içinde birçok tehlikenin üstesinden gelen milletimiz, 15 Temmuz'da da tek vücut olarak iradesine, ülkesine ve cumhuriyetine sahip çıkmış; hainlere geçit vermemiştir. Böylece milletimiz, Atatürk'ün "Bir milletin büyüklüğü coğrafi yüz ölçümü ile değil; yüreğinin asaleti, ülküsünün yüksekliği ile ölçülür."6 sözlerindeki övgüye layık olduğunu bir kez daha kanıtlamıştır.

6. ÜNİTE: ATATÜRK DÖNEMİ TÜRK DIŞ POLİTİKASI

TÜRK DIŞ POLİTİKASININ TEMEL İLKELERİ (6. Ünite1. Kazanım)

TÜRK DIŞ POLİTİKASI:

Dış Politikanın Amacı: Lozan'da elde edilen kazanımları korumak ve çözümlenemeyen sorunları çözüme kavuşturmaktır.

ATATÜRK'ÜN DIŞ POLİTİKASINDAKİ TEMEL İLKELERİ

- Akılcı ve gerçekçi olmak
- Yapıcı ve barışçı davranmak
- Bağımsızlığımıza ve sınırlarımıza saygı duyan devletlerle iyi ilişkiler kurmak
- Diğer devletlerin iç işlerine karışmamak, kendi içişlerimize karışılmasına da fırsat vermemek
- Devletlerarası sorunları hukuka dayalı barışçı yollardan çözmek
- Dış politikanın iç teşkilata uygun olmasını sağlamak
- Millet in hayatı tehlikede olmadıkça savaşa girmemek
- Millî sınırlarımız içinde her şeyden önce kendi kuvvetimize dayanarak varlığımızı sürdürmek

DIŞ POLİTİKADA YAŞANAN GELİŞMELER (6. Ünite 3. Kazanım)

TÜRK DIŞ POLİTİKASINDA YAŞANAN GELİŞMELER ve SONUÇLARI

1- Lozan Antlaşması sonrası gelişmeler: Bu antlaşma ile “**kapitülasyonlar**” ve “**Düvân-u Umûmiye Teşkilatı**” **kaldırılmış**, böylece hem yabancı devletlerin Türkiye'nin iç işlerine karışmalarının önüne geçilmiş hem de “**ekonomik bağımsızlık**” yolunda önemli bir adım atılmıştır. Tüm bunlar, Türkiye'yi “**tam bağımsız bir dış politika takip etme**” imkânına kavuşturmuştur.

Lozan Antlaşması'nda, Osmanlı Devleti'nden kalan azınlık ve dış borçlar sorunu gibi birçok sorun çözüme kavuşturulmuştur. Bu durum Türkiye'nin yabancı devletlerle karşılıklı iyi ilişkiler geliştirmesine zemin hazırlamıştır. Yabancı okullar sorunu, Musul sorunu, Nüfus Mübadelesi sorunu ve Dış Borçlar sorunu Lozan Antlaşmasında çözülemeyen konulardır.

2- Yabancı Okullar Sorunu: 3 Mart 1924 Tevhidi Tedrisat Kanunu ile yabancı okullar Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlandı. 1925'te çıkarılan genelgeyle “Türkçe, Tarih ve Coğrafya derslerinin Türk öğretmenler tarafından okutulmasına karar verildi. Türk kanun ve yönetmeliklerine uymayanlar kapatıldı.

3- Musul Sorunu: Lozan'da Musul sorunu **çözülememiş**, daha sonra Türkiye-İngiltere arasında yapılacak ikili görüşmelerde çözülmesi kararlaştırılmıştır. 9 ay içinde anlaşma sağlanacak, sağlanamazsa Milletler Cemiyeti'ne gidecekti. Sorun **çözülemeyince** Milletler Cemiyetine götürüldü. Cemiyet, Musul'u İngiliz mandasındaki Irak'a verdi. Savaş yoluyla alınacakken, **“Şeyh Said İsyanı”**nın çıkmasıyla Türkiye, İngiltere ile anlaşmak zorunda kaldı.

5 Temmuz 1926 Ankara Antlaşması ile Musul Irak'a bırakılarak Türkiye-Irak sınırı çizildi. Irak petrolünün % 10'u 25 yıl süreyle Türkiye'ye bırakıldı. Türkiye 500.000 İngiliz sterlini alarak haklarından vazgeçti.

4- Nüfus Mübadelesi (değişimi): 10 Haziran 1930 yılında Yunanistan'la yapılan antlaşmaya göre: İstanbul'daki Rumlar, ve Batı Trakya'daki Türkler hariç, nüfus değişimi yapıldı.

5- Milletler Cemiyeti'ne Katılma: Atatürk davet edilirse Milletler Cemiyeti'ne katılabileceğini belirtmiştir. Türkiye, İspanya'nın önerisi, Yunanistan'ın desteğiyle 18 Temmuz 1932 Milletler Cemiyeti'ne üye olmuştur.

6- Balkan Antantı: İkinci Dünya Savaşı öncesi **Almanya ve İtalya'nın** yayılmacı politikası sebebiyle, Balkan devletleri ile imzalandı. (9 Şubat 1934)

T a Y Y a R e Tayyare olarak kodlayabiliriz.
↓ ↓ ↓ ↓
Türkiye Yunanistan Yugoslavya Romanya

7- Montrö Boğazlar Sözleşmesi: 20 Temmuz 1936'da Montrö Boğazlar Sözleşmesi imzalandı. Bu sözleşmeyle **Uluslararası Boğazlar Komisyonu kaldırılarak boğazların yönetimi Türkiye'ye verildi.** Ticaret gemilerinin geçişi serbest bırakıldı. Savaş gemilerine sınırlamalar getirildi.

8- Sadabat Paktı: 8 Temmuz 1937'de İtalya'nın Habeşistanı işgal etmesi ve Ortadoğu'ya yayılması sebebiyle imzalandı.

T A I İ
↓ ↓ ↓ ↓
Türkiye Afganistan Irak İran

ATATÜRK DÖNEMİ DIŞİŞLERİ BAKANI: TEVFİK RÜŞTÜ ARAS (1883-1972)

1883'te Çanakkale'de doğdu. Eğitimine İzmir'de başlayıp Üsküp ve İstanbul'da devam etti. Beyrut Tıbbiye Mektebinden mezun oldu. Bir süre İzmir'de Sedat ve İttihat gazeteleri başyazarlığını yaptı. Sağlık alanında çeşitli görevler üstlendi. 1920-1923 yılları arasında Mecliste, Menteşe milletvekilliği yaptı. 1923'te Türkiye-Yunanistan Mübadele Komisyonu Başkanlığı yaptı. 1923'te Sağlık Bakanı oldu. 1925'ten 1938'e kadar Dışişleri Bakanlığı yaptı. 1938'de Bakanlar Kurulunun istifası üzerine Dışişleri Bakanlığından ayrıldı. 1939'da Londra Büyükelçisi oldu. 1942 yılı Şubat ayında emekliye ayrıldı. Kırmızı-Yeşil İstiklal Madalyası vardır.

MİSAKIMİLLÎ'NİN SON ZAFERİ: HATAY (6. Ünite 3. Kazanım)

9- Hatay Sorunu ve Hatay'ın Anavatana Katılması: Lozan Barış Antlaşması'na göre: Hatay'da Fransız mandasına bağlı özel bir yönetim kurulmuştur.

Mustafa Kemal Adana gezisinde: **“Kırk asırlık Türk yurdu, düşman elinde kalmaz.”** diyerek Hatay'ın ülkemizde katılmasını istiyordu.

Hatay'da, içişlerinde serbest, dış işlerinde Suriye'ye bağlı bir devlet kuruldu. Daha sonra Hatay'da bağımsız cumhuriyet kuruldu. Cumhurbaşkanlığına Tayfur Sökmen getirildi.

Atatürk Hatay'ın anavatana katılması için çalışmış ancak Hatay'ın anavatana katıldığını görememiştir. Sağlığında çözümünü göremediği tek sorun Hatay sorunudur.

29 Haziran 1939'da Hatay Meclisi oy birliği ile Türkiye'ye katılma kararı alarak anavatana katılmıştır.

7. ÜNİTE: ATATÜRK'ÜN ÖLÜMÜ ve SONRASI

ATATÜRK'ÜN VEFATI VE YANKILARI (7. Ünite 1. Kazanım)

ATATÜRK'ÜN ÖLÜMÜ:

Atatürk, 10 Kasım 1938 günü saat dokuzu beş geçte Dolmabahçe Sarayı'nda hayatını kaybetti. 21 Kasım 1938'de Atatürk'ün naşı **“Ankara Etnografya Müzesi”**ndeki geçici kabrine konuldu. Atatürk'ün kabrinin **Ankara'da Rasattepe'de** yapılması kararlaştırıldı.

Anıtkabir için yapılan proje yarışmasını Profesör Emin ONAT ve Mimar Doçent Orhan ARDA kazandı.

10 Kasım 1953'te Atatürk'ün naşı Etnografya Müzesinden alınıp Anıtkabir'de toprağa verildi.

Atatürk'ün ilke ve inkılaplarını yaşatmak için “Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu” ve “Atatürk Araştırma Merkezi” kurulmuştur.

İNSAN ESERLERİYLE YAŞAR (7. Ünite 2. Kazanım)

Mustafa Kemal Atatürk'ün Yazdığı Eserler

- Nutuk
- Geometri
- Medeni Bilgiler
- Cumali Ordugâhı
- Takımın Muharebe Talimi
- Zabit ve Kumandan İle Hasbihâl
- Bölüğün Muharebe Eğitimi

EN BÜYÜK ESERİM : CUMHURİYET

Atatürk'ün Türk Milleti için yaptığı en büyük eser Cumhuriyeti ilan etmesidir. Çünkü cumhuriyetten önce halkın herhangi bir söz hakkı bulunmamaktaydı ve ülke yönetimine müdahale edemiyordu. Oysa Mustafa Kemal Atatürk'ün cumhuriyeti ilan etmesinin ardından insanlara, başta seçme ve seçilme hakkı olmak üzere birçok hak tanınmış oldu. Bu sayede insanlar ülkede birçok konuda daha aktif olabiliyor ve düşüncelerini ifade edebilme hakkına sahip oldular.

Atatürk'ün Türk Milletini muasır medeniyetler seviyesine ulaştırmak için yaptığı çalışmalar çoktur ve bunların başında da hiç şüphesiz Cumhuriyet gelmektedir. Yani, ülkenin gelişmesi ve her alanda diğer devletlerle yarışabilmesi için öncelikle özgür bir ülke olması gerekir. Bu da ancak Cumhuriyet ile mümkündür. Atatürk tüm bunlardan dolayı **“Benim En Büyük Eserim Cumhuriyettir.”** demiştir.

YENİDEN SARSILAN DÜNYA (7. Ünite 3. Kazanım)

II. DÜNYA SAVAŞI ve TÜRKİYE'YE ETKİLERİ:

II. Dünya Savaşı'nın Sebebi: Almanya ve İtalya'nın silahlanması

Atatürk'ün aldığı önlemler: Balkan Antantı ve Sadabat Paktının imzalanması

II. Dünya Savaşı'nı başlatan olay: 1 Eylül 1939'da Almanya'nın Polonya topraklarına saldırması

Mihver Devletler: Almanya, İtalya ve Japonya

Müttefik Devletler: İngiltere, Fransa ve SSCB (Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği ve ABD)

Savaş Sona Erdiren Olay: ABD'nin, Japonya'nın Nagazaki ve Hiroşima kentlerine atom bombası atmasıyla Japonya savaştan çekildi, savaş sona erdi.

II. Dünya Savaşı'nın Sonuçları:

- ▶ Almanya, İtalya ve Japonya'da demokratik yönetim kuruldu.
- ▶ İngiltere ve Fransa'nın sömürgeleri üzerindeki etkisi azaldı.

II. DÜNYA SAVAŞI'NIN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ (7. Ünite 4. Kazanım)

II. Dünya Savaşı'nda Türkiye'nin Tutumu:

Türkiye, tarafsız kalarak kendini savaş dışında tutmaya çalıştı. Türkiye'nin denge siyaseti müttefik devletleri rahatsız etti. Müttefik devletler Türkiye'nin kendi yanında savaşa girmesi için ısrar etti. Türkiye çeşitli bahanelerle müttefikleri oyaladı.

Müttefikler Kırım'ın Yalta şehrindeki konferansta Türkiye'yi savaşa girmeye mecbur etti. Uluslararası politikadan uzak düşmemek için **Türkiye, Almanya ve Japonya'ya savaş ilan etti. Bu savaş ilanı ile Türkiye, Birleşmiş Milletler kurucu üyeleri arasında yer aldı.**

II. Dünya Savaşı'nın Ülkemize Etkileri:

- ▶ Sanayi, tarım üretimi düştü, dış ticaret geriledi.
- ▶ Temel tüketim maddelerinin fiyatları arttı.
- ▶ Yeni vergiler konularak artan savunma giderleri sağlandı.
- ▶ Ülkemizde nüfus artış hızı düştü, kentlerin nüfusu azaldı.
- ▶ Savaşta güvenlik için geceleri karartma ve sokağa çıkma yasağı uygulandı.

DEMOKRASİ YOLUNDA GÜÇLÜ ADIMLAR (7. Ünite 5. Kazanım)

ÇOK PARTİLİ SİYASİ HAYAT:

İlk önce, Nuri Demirağ tarafından Milli Kalkınma Partisi kuruldu.

Celal Bayar başkanlığında Demokrat Parti 1946'da kuruldu.

21 Haziran 1946'da yapılan genel seçimleri CHP kazandı, 1950 yılına kadar iktidarda kaldı.

ALİ ADNAN MENDERES (1899-1961)

1899 yılında Aydın'da doğdu. Millî Mücadele'de gösterdiği başarılarından dolayı İstiklal Madalyası verilmeye layık görüldü. 1930 yılında Serbest Cumhuriyet Fırkasının Aydın şubesini yönetti. Partinin kendini feshetmesinden sonra CHP'ye geçti ve 1931'de Aydın milletvekili seçildi. II. Dünya Savaşı'ndan sonra partisine yönelttiği eleştirileri sebebiyle CHP'den ihraç edildi. Bunun üzerine Demokrat Parti'nin kurucu üyeleri arasında yer aldı (7 Ocak 1946). 1946 seçimlerinde Demokrat Partiden Kütahya milletvekili seçildi. Celal Bayar'ın cumhurbaşkanı seçilmesinden sonra partinin genel başkanlığına getirildi. 14 Mayıs 1950 seçimlerinde oyların 53,5'ini alan DP'nin iktidar olmasıyla başbakan oldu. DP iktidarının (22 Mayıs 1950-27 Mayıs 1960) tek başbakanı oldu. İktidarı zamanında 5 hükûmet kurdu. 27 Mayıs 1960 askerî darbesinin ardından, 17 Eylül 1961 tarihinde idam edildi. TBMM, 1990 yılında çıkardığı yasa ile Menderes ve onunla beraber idam edilenlere itibarlarını iade etti.

HAZIRLAYAN:
Mustafa KARAKUŞ
Sosyal Bilgiler Öğretmeni

**DAHA FAZLA BİLGİ ve PAYLAŞIMDAN HABERDAR OLMAK İÇİN AŞAĞIDAKİ LİNKE
TIKLAYINIZ.**

www.karakusmustafa.com